

מבוא לאמנות ימה"ב: דימויי פולחן -אמנות ימי הביניים משלהי העת העתיקה

ועד לאמנות הקרולינגית

Medieval Art- From Late Antiquity to Carolingian Art

0821-1306-01

סמסטר א' , תשע"ד

ד"ר אסף פינקוס

שיעור ליבה

שעות קבלה של המרצה ומיקום: לפי תיאום מראש

טלפון: 077-2005128

דוא"ל: pinkusas@post.tau.ac.il

תיאור הקורס

אמנות ימה"ב צמחה מתוך צומת דרכים תרבותי מורכב: מפגש בין העולם הרומי, אמנות המזרח הקרוב, אמנות יהודית, שבטית ועוד. מתוך מפגש זה, ותחת כנפיה של הנצרות, התגבשה אמנות בעלת קודים ואסטרטגיות תקשורתיות שעיצבו את התרבות הויזואלית המערבית עד היום. השיעור יבקש למפות את ההתרחשות האמנותית בין המאות הרביעית והעשירית באירופה ולהקנות כלים פרשנים והיכרות ראשונית עם האדריכלות, הפיסול, ציור כתבי היד והציור המונומנטאלי, וכן האמנות הזעירה במרכזי היצירה הבולטים של אגן הים התיכון, ביזנטיון ומערב אירופה. כמו כן, השיעור ייבחן את אמנות התקופה מתוך גישות תפקודיות של האמנות כדמויי פולחן.

Medieval art was shaped from a cultural crossroad: a conjunction of the Roman world, eastern art, Jewish art, migration art and more. From this conjunction of east and west, and under the orchestration of Christianity, medieval art developed new communication codes and strategies that continued to shape the visual culture of the western world until our own period. This course will scrutinize the artistic activity from the fourth to the tenth century in Europe. It will provide an interpretive framework and initial acquaintance with the architecture, sculpture, painting, book illumination and minor arts in the prominent production centers of the Mediterranean, Byzantine world and Western Europe. In addition the course will focus on the role of the artworks as cult-objects.

דרישות הקורס:

נוכחות בשיעורים, השתתפות פעילה בדיונים, קריאת ספרות המחקר (מאמרים שיידרשו במהלך הקורס), בחינה. מי שיעדר יותר משלושה מפגשים לא יעמוד בדרישות הקורס ולא יוכל לגשת לבחינה (ציון 240).

קריאת חובה: הברית החדשה (ארבע הבשורות והתגלות יוחנן) מאמרים ופרקים מתוך הרשימה שלמטה, כפי שיצוין במהלך השנה, כמו גם מאמרים שיועלו לאתר הקורס.

מרכיבי הציון הסופי: בחינה מסכמת.

בחינה:

חלקה הראשון של הבחינה (30%) יורכב מזיהוי היצירות הנלמדות. חלק זה יבדוק את בקיאות הסטודנטים בחומר הויזואלי. חלקה השני של הבחינה (70%) יהיה בחינת רב ברירה. השאלות יבדקו בקיאות ויישום החומר הנלמד, כמו גם שאלות המתייחסות ספציפית לבעיות תיאורטיות של התחום ולחומר הקריאה שנדרש במהלך הסמסטר.

נושאי השיעורים (נתון לשינויים):

1. מבוא: מהם ימה"ב? מהי הנצרות?
נורית כנען-קדר, *האמנות הנוצרית בימי הביניים: מושגי יסוד* (תל-אביב, 1990), פרקים 1-3.
אביעד קליינברג, *הנצרות מראשיתה ועד הרפורמציה* (תל-אביב, 1995), פרקים 1-4.
2. שלחי האמנות רומית: מריאליזם לסימבוליזם
Jas Elsner, *Art and the Roman Viewer: The Transformation of Art from the Pagan world to Christianity* (Cambridge, 1995), 15-48, 157-189.
3. הקטקומבות:
Vincenzo Fiocchi Nicolai, Fabrizio Bisconti, Danilo Mazzoleni, *The Christian Catacombs of Rome. History, Decoration, Inscriptions*, trans. Cristina Carlo Stella and Lori-Ann Touchette (Regensburg, 1999), 71-145.
Milburn 1988, 19-57.
4. סדנאות הסרקופגים:
Milburn 1988, 58-82.
Ernst Kitzinger, *Byzantine Art in the Making* (Cambridge 1995; 1976), 1-42.
5. הבנייה הקונסטנטינית: רומא וקונסטנטינופול
Krautheimer 1986, 39-92; Milburn 1988, 94-105.
6. עיטור הבזיליקה:
Jensen 2000, 64-93; Mathews 2003, 177-90; Mackie 2003, 145-53.
Thomas F. Mathews, *The Clash of Gods: A Reinterpretation of Early Christian Art* (Princeton, 1999), 92-114.
Suzanne Spain, "The Promised Blessing: The Iconography of the Mosaics of Sta. Maria Maggiore," *Art Bulletin* 61(1979): 518-40.
7. רוונה כמקרה בוחן:
Milburn 1988, 167-182; Elsner 1995, 221-239; von Sinsom 1948, 23-39.
8. רוונה כמקרה בוחן
Annabel Jane Wharton, "Ritual and Reconstructed Meaning: The Neonian Baptistery in Ravenna," *Art Bulletin* 69/3 (1987): 358-75.
Robin Lane Fox, "Art and the Beholder: The Apse Mosaic of S. Apollinare in Classe," *Byzantinische Forschung XXI. Bosphorus. Essays in Honour of Cyril Mango*, eds. Stephanos Efthymiadis et al. (Oxford, 1995), 247-51.

McClanan, A.L.: "Ritual and Representation of the Byzantine Empress' Court at San Vitale, Ravenna," in *Radovi XIII. međunarodnog kongresa za starokrscansku arheologiju*, eds. Nenad Cambi and Marin Emillio (Split, 1994), 2:11-20 .

9. האיקונה הביזנטית

Belting 1994, 78-114.

Barber, Charles: *Figure and Likeness. On the Limits of Representation in Byzantine Iconoclasm* (Princeton, 2002), 107-24.

10. אמנות אינסולרית :

Ernst Kitzinger, "Interlace and Icons: Form and Function in Early Insular Art," *The age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, eds. Stephen Castles and Mark J. Miller (New York, 1998), 3-15 and part III, 82-113.

Susanne McNab, "Celtic Antecedents to the Treatment of the Human Figure in Early Irish Art," in Hourihane 2001, 161-82.

11. אמנות קרולינגית :

נגה-בנאי, גלית: "האמנות הקרולינגית," מתוך: ראשיתה של אירופה, בעריכת אורה לימור ויצחק חן (האוניברסיטה הפתוחה: תל אביב, 2003), 201-240.

Lawrence Nees, "The Problem of the Carolingian Renaissance in Modern Historical Literature," in *A Tainted Mantle. Hercules and the Classical Tradition at the Carolingian Court* (Philadelphia, 1991), 3-17.

Conant 1978, 43-68.

Lasko, 1994, 9-50; Mütherich 1976, 1-18; Dodwell 1993, chaps.1-2.

12. החפץ הקרולינגי :

Beat Brenk, "Spolia from Constantine to Charlemagne: Aesthetics versus Ideology," *Dumbarton Oaks Papers*, 41 (1987): 103-09.

Dale Kinney, "Rape o Restitution of the Past? Interpreting Spolia," in *The Art of Interpreting*, ed. Susan C. Scott (Pennsylvania, 1995), 53-63.

ספרות כללית ואיקונוגרפיה:

כנען-קדר, נורית: *האמנות העוצרית בימי הביניים: מושגי יסוד* (תל-אביב, 1990).
נרקיס, בצלאל: *אמנות ימי הביניים: מבוא* (ירושלים, 1969).

Grabar, Andre. *Christian Iconography. A Study of its Origins* (New-Jersey, 1968).

Cross, F.L., ed. *The Oxford dictionary of the Christian Church* (Oxford, 1974).

Kessler, Herbert. "On the State of Medieval Art History," *Art Bulletin* 70 (1988): 166-87.

----- *Seeing Medieval Art* (Peterborough, Ontario, 2004).

----- *Spiritual Seeing. Picturing God's Invisibility in Medieval Art* (Philadelphia, 2000).

Nees, Lawrence, ed. *Approaches to Early-Medieval Art: for Ernst Kitzinger on his Eighty-Fifth Birthday* (Cambridge, 1997).

Schiller, Gertrud. *Iconography of Christian Art* (London, 1972), 2 vols.

Snyder, J. and Verkerk, D. *Medieval Art: Painting, Sculpture, Architecture 4th-14th century* (New York, 2005)

Stokstad, Marilyn. *Medieval Art* (Boulder, 2004).

Selected Bibliography:

Roman Art

Bandinelli, Ranuccio Bianchi. *Rome, the Centre of Power*, trans. Peter Green (London, 1970).

Elsner, Jas. *Imperial Rome and Christian Triumph: The Art of the Roman Empire AD 100-450* (Oxford, 1998).

Early Christian and Byzantine Art

- Beckwith, John. *Early Christian and Byzantine Art* (Yale, 1993).
- Elsner, Jas. *Art and the Roman Viewer: the Transformation of Art from the Pagan World to Christianity* (Cambridge, 1995).
- Grabar, Andre. *The Beginnings of Christian Art, 200-395* (New York 1967).
- *The Golden Age of Justinian. From the Death of Theodosius to the Rise of Islam* (New Jersey, 1968).
- Hoffman, Eva R. *Late Antique and Medieval Art of the Mediterranean World* (Malden, 2007).
- Krauthheimer, Richard. *Early Christian and Byzantine Architecture* (Harmondsworth, 1981).
- Jensen, Robin Margaret. *Face to Face. Portraits of the Divine in Early Christianity* (Minneapolis, 2005).
- Jensen, Robin Margaret. *Understanding Early Christian Art* (London, 2000).
- Mathews, Thomas F. *The Clash of Gods: A Reinterpretation of Early Christian Art* (Princeton, 1999).
- Mackie, Gillian. *Early Christian Chapels in the West: Decoration, Function, and Patronage* (Toronto, 2003).
- Milburn, Robert. *Early Christian Art and Architecture* (Berkeley, 1988).
- Oakshot, Walter. *The Mosaics of Rome: from the Third to the Fourteenth Centuries* (London, 1967).
- Simson, Otto von. *Sacred Fortress. Byzantine Art and Statecraft in Ravenna* (Chicago, 1948).
- Wharton, Annabel Jane. *Refiguring the Post Classical City: Dura Europos, Jerash, Jerusalem, and Ravenna* (Cambridge, 1995).
- Weitzmann, Kurt and Herbert L. Kessler. *The Frescoes of Dura Synagogue and Christian Art*, (Washington D.C., 1990).

Early Byzantine Art and Iconoclasm

- Barber, Charles. *Figure and Likeness: On the Limits of Representation in Byzantine Iconoclasm* (Princeton, 2002).
- Belting, Hans. *Likeness and Presence. A History of the Image before the Era of Art*, trans. Edmund Jephcott (Chicago, 1994).
- Bourguet, Pierre du. *Coptic Art*, trans. Caryll Hay-Shaw (London, 1971).
- Demus, Otto. *Byzantine Mosaic Decoration. Aspects of Monumental Art in Byzantium* (New Rochelle, 1976).
- Mango, Cyril. *The Art of the Byzantine Empire, 312-1453* (Toronto, 1986).
- Safran, Linda, ed. *Heaven on Earth: Art and the Church in Byzantium* (Pennsylvania, 1998).
- Kitzinger, Ernst. *Byzantine Art in the Making* (Cambridge 1995; 1976).
- Weitzmann, Kurt. *Age of Spirituality* (Princeton, 1980).

Insular Art:

- Arnold, Bruce. *Concise History of Irish Art* (London, 1969).
- Harbison, Peter. *The Golden Age of Irish Art. The Medieval Achievement, 600-1200* (London, 1999)
- Hourihane, Colum, ed. *From Ireland Coming. Irish art from the Early Christian to the Late Gothic Period and its European Context* (Princeton, 2001).
- Lasko, Peter. *Ars Sacra, 800-1200* (New Haven, 1994).
- Nordenfalk, Carl Adam Johan. *Celtic and Anglo-Saxon Painting. Book Illumination in the British Isles 600-800* (London 1977).

Hubert, J., J. Porcher, W. F. Volbach. *Europe of the Invasions* (New York, 1969).

Spearman R. M., J. Higgitt, eds. *The Age of Migrating Ideas: Early Medieval Art in Northern Britain and Ireland* (Edinburgh, 1993).

Carolingian Art

נגה-בנאי, גלית: "האמנות הקרולינגית", מתוך: ראשיתה של אירופה, בעריכת אורה לימור ויצחק חן (האוניברסיטה הפתוחה: תל אביב, 2003), 240-201.

Beckwith, John. *Early Medieval Art: Carolingian, Ottonian, Romanesque* (London, 1974).

Conant, Kenneth. *Carolingian and Romanesque Architecture: 800-1200* (Harmondsworth, 1973).

Dodwell, Charles Reginald. *The Pictorial Arts of the West 800-1200* (London, 1993).

Mütherich, Florentine. *Carolingian Painting* (New York, 1976).

Schutz, Herbert. *The Carolingians in Central Europe, their History, Arts, and Architecture: a Cultural History of Central Europe, 750-900* (Leiden, 2004).